

**Міністерство освіти і науки України
Бердянський державний педагогічний університет
Гуманітарно-економічний факультет
Кафедра історії та філософії**

**«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Перший проректор
проф. Ольга ГУРЕНКО**

_____ 2021 року
«__» _____

ПРОГРАМА

**Комплексного кваліфікаційного іспиту для здобувачів другого
(магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною
програмою «Середня освіта (історія)» зі спеціальності 014
Середня освіта (Історія) галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка**

Освітній ступінь: магістр

Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта (Історія)

Спеціалізація: Правознавство

Освітньо-професійна програма: Середня освіта (Історія)

Бердянськ, 2021 р.

Програма комплексного кваліфікаційного іспиту складена на основі освітньо-професійної програми «Середня освіта (історія)» та положень «Про організацію освітнього процесу в БДПУ», «Про внутрішню систему забезпечення якості освітньої діяльності Бердянського державного педагогічного університету», «Про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у Бердянському державному педагогічному університеті».

Укладачі:

Баханов К.О. - д.п.н., професор кафедри правознавства.

Антощак М.М. - к.і.н., доцент кафедри історії та філософії.

Федорик Ю.В. - к.і.н., доцент кафедри історії та філософії.

Програма комплексного кваліфікаційного іспиту обговорена та затверджена на засіданні кафедри історії та філософії: № 3 від «19» жовтня 2021 р.

Завідувач кафедри: _____ проф. Ігор ЛИМАН
Гарант освітньо-
професійної програми: _____ проф. Костянтин БАХАНОВ

Програма комплексного кваліфікаційного іспиту
затверджена Вченою радою
гуманітарно-економічного факультету
Протокол №3 від 25 жовтня 2021 р.

Голова ради:
доц. Тамара МАКАРЕНКО _____

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка.....	4 с.
2. Зміст програми.....	7 с.
3. Перелік питань	9 с.
4. Критерії оцінювання.....	13 с.
5. Список рекомендованої літератури.....	15 с.

1. Пояснювальна записка

Програма кваліфікаційного іспиту зі спеціалізації зі спеціальності 014 Середня освіта (Історія) спеціалізації «Правознавство» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти складена відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта (історія)», нормативних вимог підготовки фахівців, викладених у законодавчих та нормативних документах про вищу освіту. Її зміст орієнтує здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти не тільки на творче засвоєння фахових знань, а й на вироблення умінь, навичок і бажання займатися самоосвітою, оволодівати новою інформацією, уміння використовувати здобуті знання на практиці.

Метою кваліфікаційного іспиту зі спеціалізації є оцінювання рівня професійної компетентності, встановлення відповідності засвоєних рівня й обсягу знань, умінь та інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти ступеня «магістр» за спеціальністю 014 Середня освіта (Історія) спеціалізації «Правознавство».

До програми кваліфікаційного іспиту входить програмний матеріал базових курсів:

- шкільний курс правознавства;
- права та свободи людини та громадянина;
- актуальні проблеми сучасного українського законодавства.

Кваліфікаційний іспит зі спеціалізації проводиться у формі усних відповідей на питання екзаменаційних білетів, складених відповідно до навчальних програм. Екзаменаційний білет містить 3 теоретичних питання, що дозволяє перевірити рівень засвоєння теоретичного матеріалу і набуті практичні навички здобувача вищої освіти.

Кафедра історії та філософії забезпечує дотримання правил і процедури проведення комплексного іспиту шляхом:

- уніфікації умов проведення, засобів оцінювання, методик оброблення результатів опитування та форм їхнього подання;
- інформаційно-консультаційної та психологічної підготовки студента

до екзамену;

- використання критеріїв об'єктивного оцінювання.

Мета підготовки до комплексного кваліфікаційного іспиту полягає в систематизації набутих слухачами протягом навчання в магістратурі знань з дисциплін «шкільний курс правознавства», «права та свободи людини та громадянина», «актуальні проблеми сучасного українського законодавства». Для реалізації цієї мети здобувач повинен, передусім, виявити існуючі прогалини у теоретичних знаннях і методичних навичках та усунути їх за допомогою рекомендованої навчальної і методичної літератури.

Для реалізації поставленої мети здобувачі зобов'язані вирішити **завдання:**

- систематизувати історичні знання з курсів «шкільний курс правознавства», «права та свободи людини та громадянина», «актуальні проблеми сучасного українського законодавства»;
- проаналізувати зв'язок між правами та свободами людини та громадянина;
- визначити актуальні проблеми сучасного українського законодавства;
- висвітлити механізми реалізації громадянами своїх прав і свобод в умовах плюралізму і демократії;
- з'ясувати роль окремої людини у функціонуванні політичної системи та її інститутів, важливість формування політичної свідомості та політичної культури населення.

Комплексний іспит забезпечує формування таких **компетентностей:**

ЗК 2. Здатність робити смислові узагальнення та висновки, виявляти в інформаційних даних і концептах хиби й вразливі місця, суперечності та неповноту аргументації.

ЗК 12. Здатність розуміти світоглядні, правові, соціальні, економічні, культурно-історичні, духовно-моральні питання, що виходять за межі фахової спеціалізації, завдяки чому відповідально й ефективно діяти в різних суспільних контекстах, сприяючи позитивному розв'язанню нагальних

проблем.

ФК 13. Знання основ соціальної взаємодії між культурами, релігіями, мовами та вміння вибудувати професійні комунікації, спираючись на них.

Крім цього, забезпечується формування таких **програмних результатів навчання:**

ПРН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки

ПРН 3. Проводити збір та інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел

ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу проблеми

ПРН 13. Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контекстів

ПРН 21. Застосовувати набуті знання у різних професійних ситуаціях

Виходячи з вищезазначеного, програма інтегрує вузлові питання трьох курсів: «людина, культура та релігія», «людина, суспільство та держава» і «людина, політика і право». Це відбито і в структурі білетів. Уяву про їх комплектацію дає один із запропонованих білетів, в якому розглядаються такі **питання:**

Бердянський державний педагогічний університет

Рівень вищої освіти: II

Спеціальність: 014 Середня освіта (Історія)

Комплексний кваліфікаційний іспит зі спеціалізації: «Правознавство»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № __.

1. Пояснювально-ілюстративні методи навчання правознавства.
2. Правозахисна функція держави та Конституційного Суду України.
3. Місце Конституції в системі національного законодавства.

Затверджено на засіданні Вченої ради гуманітарно-економічного факультету протокол №3 від 25 жовтня 2021 р.

Голова Вченої ради ГЕФ _____ Тамара МАКАРЕНКО

2. Зміст програми

I. Шкільний курс правознавства

- 1. Мета, завдання та структура курсу правознавства.** Мета і завдання курсу правознавства. Структура курсу правознавства.
- 2. Права предметна компетентність.** Права предметна компетентність. Формування правових понять на уроках правознавства.
- 3. Пояснювально-ілюстративні методи навчання.** Аналіз правових ситуацій.
- 4. Активні та інтерактивні методи навчання.** Інтерактивні методи навчання. Організація групової роботи на уроках правознавства.
- 5. Урок правознавства.** Види і структура уроків. Шкільна лекція.
- 6. Узагальнення на уроках правознавства.** Вступне та підсумкове узагальнення. Рольова гра: урок-суд
- 7. Організація практичної діяльності.** Практичне заняття з правознавства. Особливості організації практичних занять
- 8. Контроль і оцінювання на уроках правознавства.** Прийоми оцінювання навчальних досягнень. Тематичне оцінювання учня.

II. Права та свободи людини та громадянина

- 1. Філософські, теоретичні і юридичні основи прав людини.** Концепції прав людини. Природа і цінність прав людини. Соціальні передумови перетворення прав людини у правову реальність. Суб'єкт прав людини. Невід'ємність прав людини. Культурна різноманітність і права людини. Звичаєві категорії прав людини. Обмеження користування правами людини.
- 2. Права, свободи та відповідальність.** Права людини в історії людства. Поняття прав і свобод людини. Права та відповідальність людини і громадянина. Відповідальність держави перед людиною.
- 3. Міжнародні стандарти прав людини.** Поняття міжнародних стандартів прав людини. Нормативний зміст загальновизнаних прав і свобод людини. Класифікація прав людини у сучасному міжнародному праві. Конституція

України 1996 р. про права і свободи людини і громадянина.

4. Захист прав жінок, дітей і інших вразливих груп індивідів. Принцип рівності чоловіків і жінок. Права дитини. Фізичні і психічні особливості дитини - соціальні передумови додаткового захисту їх прав. Захист прав людини у випадках виникнення конфлікту з законом.

5. Громадянське суспільство. Поняття, суть, атрибути та функції громадянського суспільства. Громадянське суспільство в Україні.

6. Запобігання порушень прав людини. Конвенція про заборону злочину геноциду. Міжнародна боротьба з расовою дискримінацією. Міжнародна боротьба з ксенофобією, антисемітизмом. Визначення міжнародних злочинів і злочинів міжнародного характеру. Міжнародний кримінальний суд.

III Актуальні проблеми сучасного українського законодавства

1. Актуальні проблеми конституційного права України. Конституційне право України: сучасний стан та перспективи розвитку. Законодавче забезпечення судової реформи та реформи правоохоронних органів в Україні. Проблеми і перспективи вдосконалення законодавства України про освіту

2. Актуальні питання вдосконалення цивільного, сімейного та житлового законодавства України. Актуальні проблеми сучасного цивільного законодавства України. Актуальні проблеми законодавства України у сфері охорони інтелектуальної власності. Перспективи вдосконалення спадкового законодавства України. Актуальні проблеми сучасного сімейного законодавства України. Актуальні проблеми сучасного житлового законодавства України

3. Законодавче забезпечення соціального захисту громадян в Україні. Актуальні проблеми сучасного трудового законодавства України. Система соціального захисту громадян в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку

4. Кримінальне та адміністративне законодавство: сучасний стан та

перспективи розвитку. Актуальні проблеми сучасного кримінального законодавства України. Актуальні проблеми сучасного адміністративного законодавства України

3. Перелік питань

Шкільний курс правознавства

1. Мета і завдання курсу правознавства як шкільного навчального предмету.
2. Структура шкільного курсу правознавства
3. Правова предметна компетентність як освітній орієнтир навчання правознавства.
4. Шляхи формування правової компетентності на уроках правознавства
5. Реалізація компетентнісного підходу на уроках правознавства.
6. Формування правових понять на уроках правознавства
7. Пояснювально-ілюстративні методи навчання правознавства
8. Аналіз правових ситуацій на уроках правознавства
9. Активні та інтерактивні методи навчання на уроках правознавства
10. Інтерактивні методи навчання на уроках правознавства
11. Організація групової роботи на уроках правознавства
12. Урок правознавства
13. Види і структура уроків на уроках правознавства
14. Шкільна лекція з правознавства.
15. Узагальнення на уроках правознавства
16. Вступне та підсумкове узагальнення. на уроках правознавства
17. Ігрові методи на уроках правознавства
18. Рольова гра: урок-суд
19. Організація практичної діяльності на уроках правознавства
20. Практичне заняття з правознавства
21. Особливості організації практичних занять на уроках правознавства
22. Контроль і оцінювання на уроках правознавства
23. Прийоми оцінювання навчальних досягнень.

24. Тематичне оцінювання учня.
25. Висвітлення питань історії та теорії держави і права на уроках правознавства.
26. Висвітлення питань конституційного права на уроках правознавства.
27. Висвітлення питань адміністративного права на уроках правознавства.
28. Висвітлення питань кримінального права на уроках правознавства.
29. Висвітлення питань трудового та сімейного права на уроках правознавства.
30. Висвітлення питань цивільного права на уроках правознавства.

Права та свободи людини та громадянина

1. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні: перспективи їх реформування.
2. Право громадян на безоплатну правову допомогу.
3. Здійснення права на спадкування. Оформлення права на спадкування.
4. Законодавче забезпечення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми.
5. Звернення громадян як засіб забезпечення законності діяльності публічної адміністрації.
6. Актуальні питання забезпечення екологічних прав людини і громадянина в Україні.
7. Правозахисна функція держави та Конституційного Суду України
8. Громадянське суспільство та правова держава.
9. Правовий статус особи.
10. Права людини в історії політико-правової думки.
11. Класифікація прав і свобод людини і громадянина.
12. Право на життя
13. Право на особисту свободу та недоторканість
14. Політичні права і свободи. Свобода мирних зібрань та свобода асоціацій
15. Економічні права.

16. Культурні та духовні права.
17. Європейська система захисту прав людини
18. Захист прав людини в діяльності ООН
19. Міжнародний захист окремих категорій та груп осіб.
20. Порушення прав людини і громадянина.
21. Правовий статус іноземців і біженців в Україні.
22. Народ як джерело влади та носій суверенітету в Україні, форми безпосередньої демократії.
23. Виборче право в Україні, принципи виборчого права.
24. Поняття та сутність громадянства України. Принципи законодавства України про громадянство.
25. Обов'язки людини і громадянина.
26. Право користування відповідно до закону об'єктами права державної і комунальної власності.
27. Право на підприємницьку діяльність, не заборонену законом
28. Право на охорону здоров'я, медичну допомогу і медичне страхування
29. Право на свободу пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно покидати територію України
30. Адміністративно-правове забезпечення виборчих прав громадян.

Актуальні проблеми сучасного українського законодавства

1. Законодавство України про освіту.
2. Стандарти освіти, освітні програми, кваліфікації та документи про освіту.
3. Забезпечення якості освіти.
4. Заклади освіти.
5. Учасники освітнього процесу.
6. Реформування місцевого самоврядування в Україні.
7. Місце Конституції в системі національного законодавства.
8. Законодавче забезпечення реформи правоохоронних органів.
9. Законодавче регулювання сімейних відносин в Україні

10. Укладення та розірвання шлюбу за законодавством України
11. Права та обов'язки подружжя: проблеми правового регулювання.
12. Шлюбний договір: питання вдосконалення законодавства.
13. Цивільно-правовий захист честі, гідності, ділової репутації фізичних осіб.
14. Цивільно-правовий захист права власності.
15. Захист прав споживачів у сфері торгівельного обслуговування.
16. Відшкодування моральної шкоди як спосіб захисту цивільних прав особи.
17. Право інтелектуальної власності: поняття, зміст, джерела.
18. Авторське право і суміжні права.
19. Джерела спадкового права.
20. Форма та зміст заповіту. Право на обов'язкову частку у спадщині.
21. Проблеми застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру за законодавством України.
22. Проблеми кримінальної відповідальності за злочини проти життя та здоров'я особи
23. Проблеми кримінальної відповідальності за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи.
24. Поняття, зміст трудового договору, порядок його укладення та розірвання.
25. Робочий час і час відпочинку у трудовому законодавстві України.
26. Законодавче регулювання охорони праці та забезпечення людині комфортного виробничого середовища.
27. Поняття і види трудових конфліктів, їх суб'єкти та органи, що розглядають трудові спори.
28. Правовідносини батьків та дітей.
29. Притягнення неповнолітніх до адміністративної відповідальності.
30. Користування жилими приміщеннями в будинках державного і громадського житлового фонду. в будинках (квартирах) приватного житлового фонду.

4. Критерії оцінювання знань

Оцінка **90-100 (A)** виставляється здобувачу вищої освіти, який повністю оволодів теоретичним матеріалом, логічно і послідовно викладає його суть, наводить самостійно приклади й коментує їх, демонструє уміння застосувати набуті знання. Вільно висловлює свої думки, робить аргументовані висновки, самостійно наводить приклади додаткової інформації та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; творчо підходить до висвітлення та виконання завдання; ознайомлений з основною літературою, рекомендованою навчальними програмами із дисциплін, з яких відбувається підсумкова атестація. При відповіді здобувач не допускає фактичних помилок. Відповідь виважена і науково обґрунтована, демонструє особистий внесок у вирішення поставленої проблеми.

Оцінку **78-89 (B)** заслуговують здобувачі вищої освіти, які виявили добре володіння теоретичним матеріалом, спроможні його узагальнювати, можуть не лише логічно і повно викласти власну думку, але й виявляють елементарні вміння аналізувати матеріал, дають власну оцінку проблемам, наводячи приклади загальновідомих аргументів на користь тих чи інших точок зору, опрацювали основну літературу, рекомендовану навчальними програмами; засвідчили систематичний характер знань, але допускають незначні помилки. Більшість теоретичних положень підтверджуються прикладами. Фактичні помилки відсутні.

Оцінку **65-77 (C)** заслуговують здобувачі вищої освіти, які можуть не лише логічно і повно викладати вивчене, але й виявляють елементарні вміння аналізувати; вміють узагальнювати та систематизувати навчальну інформацію, але допускають огріхи в знаннях матеріалу, формулюванні висновків, методичних понять. Більшість теоретичних положень підтверджуються прикладами. Фактичні помилки відсутні.

Оцінки **58-64 (D)** виставляється у випадку знання програми в неповному обсягу або часткового виконання завдання при відсутності самостійності висновків і при обмеженості знань рамками навчально-

методичної літератури, здобувач вищої освіти може використовувати знання на практиці, але йому треба наполегливо працювати над виробленням високої комунікативної культури, засвоєння умінь критично ставитися до джерел та навичок вільного володіння способами викладання гуманітарних дисциплін.

Оцінка **50-57 (E)** виставляються у випадку якщо здобувач може розкрити приблизно половину матеріалу. Непослідовно і незв'язно висловлює думку щодо основних проблем; губиться при необхідності навести приклади, не завжди може дати відповідь на запитання, що конкретизує його висловлення. Виклад відзначається поверховістю, недостатньою осмисленістю і логічністю, бідністю словника, значною кількістю фактичних помилок.

Оцінка **35-49 (FX)** виставляється, якщо здобувач епізодично відтворює теоретичний матеріал на рівні уривчастого переказування або відтворює окремі фрагменти опрацьованого матеріалу, що становить 1/3 частину загального обсягу змісту певної теми. Він в основному розуміє суть питання, але не може цілісно і точно його розкрити; участь здобувача у діалозі обмежується однією чи двома елементарними репліками, що не враховують ситуації спілкування. Здобувач в основному не може розкрити суті проблеми.

Оцінка **0-34 (F)** виставляється, якщо здобувач не володіє навчальним матеріалом з дисциплін, що винесені на підсумкову атестацію, не ознайомлений з основною літературою; не ознайомлений з основними поняттями навчального матеріалу. Він в основному розуміє суть питання, але не може цілісно і точно його розкрити; не може застосувати набуті знання. Здобувач не спроможний продовжувати навчання чи приступити до професійної діяльності після закінчення ЗВО без проходження повторного курсу з фахових дисциплін.

5. Список рекомендованої літератури:

Базова:

1. Аллан Т.Р.С. Конституційна справедливість. Ліберальна теорія верховенства права. К., 2008.
2. Андрусишин Б.І. Методика викладання шкільного курсу «основи правознавства»: Підручник К.: Знання, 2008. 301 с.
3. Булда А.А. Методика викладання правознавства (академічний рівень). К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2013. 223 с.
4. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. К.: Ваіте, 2015. 392 с.
5. Кадлубович Т.І. Людина і політика: Навчальний посібник. К.: КНУТД, 2011. 99 с.
6. Кампо В.М. Деякі проблеми реалізації принципу верховенства права в практиці конституційної юстиції. Бюлетень VII Зборів Світового конгресу українських юристів. К., 2010.
7. Кашкар'юв Г.В. Методика викладання правознавства в школі в опорних схемах і таблицях : посібник у 2-х частинах. Х.: Основа, 2011.
8. Лавринович О. Право на вибір. Потреба чи проблема. К.: ОВК, 2019. 336 с.
9. Чужикова В.В. Методика викладання права. К.: КНЕУ, 2010. 428 с.
10. Усі уроки до курсу «Правознавство» в 10 класі. Академічний рівень : електронний посібник / Упор. О.О. Івакін. Х.: Основа, 2010. 159 с.

Допоміжна:

11. Актуальні проблеми правотворення в сучасній Україні. Матеріали науково-практичної конференції. 29 квітня – 1 травня 2010 р. К.: Вид-во Європ.ун-ту, 2010. 500 с.
12. Буцька Л.М. Новій українській школі – новітній підручник із правознавства. *УІЖ*. 2017. №1- С.123-127.

13. Історія політичних і правових вчень: навч. метод. посіб. (за вимогами кредитно-модульної системи) / Уклад. Т. І. Бабак. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2006. 48 с .
14. Конституція України. Х. : ООО «Одиссей», 2007. 64 с.
15. Бачинин В. А. Морально-правовая філософія. Харків : Консум, 2000. 208 с. 2
16. Навчаємо демократії: базові матеріали з освіти для демократичного громадянства та прав людини для вчителів / Р. Голлоб, П. Крапф, О. Олафсдоттір, В. Вайдінгер; ред. Р. Голлоб, П. Крапф, В. Вайдінгер: Пер. з англ. та адапт. Л. І. Паращенко. К.: Основа, 2011. Т. 1. 164 с.
17. Людина і світ: Підручник. Л.В.Губерський, В.Г. Кремень, А.О. Приятельчук та ін.; – К.: Т-во «Знання», КОО, 2001. 349 с.
18. Основи громадянського суспільства. Словник.. К.:Знання України, 2006. 232 с.
19. Основи правознавства. 9 клас: Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. К. УОВЦ, Оріон, 2019.
20. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : навч.-метод. посібник. К.: А.С.К., 2004. 192 с.
21. Ремех Т.О. Основи правознавства. 9 клас. Тестовий контроль знань. К. : Літера ЛТД, 2017. 112 с.
22. Ремех Т.О. Практичні заняття з правознавства: методичний аспект. *Український педагогічний журнал*. 2016. №4. С.44-45
23. Ремех Т.О. Роль і місце цілепокладання в компетентнісно орієнтованому навчанні учнів правознавства. *Історія в рідній школі*. 2015. №10. С.23-25.
24. Рудич Ф. М. Політологія: підручник. 3-тє вид., перероб., доп. К. : Либідь, 2009. 480 с.
25. Рябовол Л.Т. Понятійний апарат шкільних курсів правознавства: загальна характеристика особливості. *Вісник Житомирського державного університету ім.І.Франка*. 2012. №64. С.134-139.

26. Сливка С. С. Філософія права : [навч. посіб.]. Львів : ЛьвДУВС, 2010. 264 с.
27. Соціалізація особистості. Громадянська освіта. Історія України, 2018. № 18. С. 4-17.
28. Сучасні проблеми законодавства, практики його застосування та юридичної науки. Випуск XIX: Матеріали регіональної науково-практичної студентської конференції 24 квітня 2015р. Вінниця: ДонНУ, 2015. 397 с. Режим доступу https://law.donnu.edu.ua/uk-ua/SiteAssets/Pages/Suchasni-problemy-zakonodavstva/Zbirnyk_materialiv_konferentsii.pdf
29. Тимченко Г.В. Теоретичні та практичні проблеми сучасного українського законодавства. Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки». Том 22 (61). № 1. 2009 г. С. 367–373.
30. Цюрупа М. В. Історія політичних і правових вчень: курс лекцій. К. : Український центр духовної культури, 2007. 264 с.
31. Шляхтун П. П. Політологія (теорія та історія політичної науки): підручник. К.: Либідь, 2002. 576 с.

Інформаційні ресурси

1. Конституція України від 28 червня 1996 року (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р. (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Житловий кодекс України від 30 червня 1983 р. (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт

Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

5. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

6. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

7. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. із змінами та доповненнями [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

8. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

9. Основи законодавства України про охорону здоров'я від 19 листопада 1992 р. (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

10. Про захист прав споживачів: Закон України в редакції від 15 грудня 1993 р. (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

11. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05 лютого 2015 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: . <http://zakon1.rada.gov.ua>.

12. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02 червня 2016 р. *Голос України*. № 118, 29 червня 2016 р.

13. Про забезпечення прав на справедливий суд: Закон України від 12 лютого 2015 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

14. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

15. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02 червня 2016 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
16. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
17. Про прокуратуру: Закон України від 15 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
18. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Схвалена розпорядженням КМ України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. [Електронний ресурс] / – Режим доступу: // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p>
19. Про освіту: Закон України від 23 травня 1991 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: . <http://zakon.rada.gov.ua>.
20. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
21. Проект Закону України про освіту від 04.04.2016 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: . http://zakon1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58639
22. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02 червня 2011 р. (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
23. Про державну допомогу сім'ям з дітьми : Закон України від 21 листопада 1992 р. (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

24. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13 січня 2005 р. (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
25. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: . <http://zakon1.rada.gov.ua>.
26. Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні: Закон України від 27 березня 2014 р. (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
27. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми: Закон України від 26 січня 2016 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: . <http://zakon1.rada.gov.ua>.
28. Про авторське право і суміжні права: Закон України в редакції від 11 липня 2001 р. (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
29. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України в редакції від 1 червня 2000 р. (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
30. Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку: Закон України від 29 листопада 2001 р. (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
31. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

32.Проект Трудового кодексу України від 27 грудня 2014 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53221

33.Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05 листопада 1991 р. (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon1>

34.Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 р. (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

35.Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р. (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.